అరణ్యపర్వము - జ్ఞానప్రదము

విఘ్నేశ్వర ధ్యానమ్

నమస్తే గణనాథాయ గణానాం పతయే నమః ।
భక్తిప్రియాయ దేవేశ భక్తేభ్యః సుఖదాయక ॥

శ్రీనివాస ధ్యానమ్

అనన్తవేదసంవేద్యం నిర్దోషం గుణసాగరమ్ ।
అతీన్ద్రియం నిత్యముక్తం శ్రీనివాసం భజేనిశమ్ ॥

శ్రీ కృష్ణ ధ్యానమ్

వందే నవఘనశ్యామం పీతకౌశేయవాససమ్ ।
సానన్దం సున్దరం శుద్ధం శ్రీకృష్ణం ప్రకృతేః పరమ్ ॥

వ్యాస ధ్యానమ్

వేదవ్యాసం స్వాత్మరూపం సత్యసన్ధం పరాయణమ్ ।
శాన్తం జితేన్ద్రియక్రోధం సశిష్యం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

అథ సంకల్పః

శ్రీమదాదివరాహక్షేత్రే, విరాజమానస్య, జగద్రక్షణార్థమవతీర్ణస్య, శ్రీమదఖి-లాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామినః, పరిపూర్ణానుగ్రహేణ, సర్వేషాం, భక్తజనానామ్, ఆధివ్యాధినివృత్తిద్వారా, ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, సర్వారిష్టనివృత్తిద్వారా సకలశ్రేయోఽభివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్య, చతుర్విధ, పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం, సమస్తపాపక్షయార్థం, శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శ్రీమన్మహాభారతే, వనపర్వణి, యథాశక్తి, అథ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః, శ్లోకపారాయణం, ఆచార్యముఖేన కరిష్యామహే.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

అథ శ్రీమహాభారతే వనపర్వాంతర్గత అర్జునాభిగమనపర్వణి
ద్రౌపదీవాక్యే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః ॥32 ॥

ద్రౌపద్యువాచ

నావమన్యే న గర్హే చ ధర్మం పార్థ కథంచన ।
ఈశ్వరం కుత ఏవాహమ్ అవమంస్యే ప్రజాపతిమ్ ॥ ॥32-1॥

ఆర్తాహం ప్రలపామీదమ్ ఇతి మాం విద్ధి భారత ।
భూయశ్చ విలపిష్యామి సుమనాస్త్వం నిబోధ మే ॥ ॥32-2॥

కర్మ ఖల్విహ కర్తవ్యం జానతామిత్రకర్శన ।
అకర్మాణో హి జీవంతి స్థావరా నేతరే జనాః ॥ ॥32-3॥

యావద్గోస్తనపానాచ్చ యావచ్ఛాయోపసేవనాత్ ।
జంతవః కర్మణా వృత్తిమాప్నువంతి యుధిష్ఠిర ॥ ॥32-4॥

జంగమేషు విశేషేణ మనుష్యా భరతర్షభ ।
ఇచ్ఛంతి కర్మణా వృత్తిమవాప్తుం ప్రేత్య చేహ చ ॥ ॥32-5॥

ఉత్థానమభిజానంతి సర్వభూతాని భారత ।
ప్రత్యక్షం ఫలమశ్నంతి కర్మణాం లోకసాక్షికమ్ ॥ ॥32-6॥

సర్వే హి స్వం సముత్థానముపజీవంతి జంతవః ।
అపి ధాతా విధాతా చ యథాయముదకే బకః ॥ ॥32-7॥

అకర్మణాం వై భూతానాం వృత్తిః స్యాన్న హి కాచన ।
తదేవాభిప్రపద్యేత న విహన్యాత్కదాచన ॥ ॥32-8॥

స్వకర్మ కురు మాగ్లాసీః కర్మణా భవ దంశితః ।
కృతం హి యోఽభిజానాతి సహస్రే సోఽస్తి నాస్తి చ ॥ ॥32-9॥

తస్య చాపి భవేత్కార్యం వివృద్ధౌ రక్షణే తథా ।
భక్ష్యమాణో హ్యనాదానాత్ క్షీయేత హిమవానపి ॥ ॥32-10॥

ఉత్సీదేరన్ప్రజాః సర్వాః న కుర్యుః కర్మ చేద్భువి ।
తథా హ్యేతా న వర్ధేరన్కర్మ చేదఫలం భవేత్ ॥ ॥32-11॥

అపి చాప్యఫలం కర్మ పశ్యామః కుర్వతో జనాన్ ।
నాన్యథా హ్యపి గచ్ఛంతి వృత్తిం లోకాః కథంచన ॥ ॥32-12॥

యశ్చ దిష్టపరో లోకే యశ్చాపి హఠవాదికః ।
ఉభావపి శఠావేతౌ కర్మబుద్ధిః ప్రశస్యతే ॥ ॥32-13॥

యో హి దిష్టముపాసీనః నిర్విచేష్టః సుఖం శయేత్ ।
అవసీదేత్సుదుర్బుద్ధిరామో ఘట ఇవోదకే ॥ ॥32-14॥

తథైవ హఠదుర్బుద్ధిః శక్తః కర్మణ్యకర్మకృత్ ।
ఆసీత న చిరం జీవేదనాథ ఇవ దుర్బలః ॥ ॥32-15॥

అకస్మాదిహ యః కశ్చిదర్థం ప్రాప్నోతి పూరుషః ।
తం హఠేనేతి మన్యంతే స హి యత్నో న కస్యచిత్ ॥ ॥32-16॥

యచ్చాపి కించిత్ పురుషః దిష్టం నామ భజత్యుత ।
దైవేన విధినా పార్థ తద్దైవమితి నిశ్చితమ్ ॥ ॥32-17॥

యత్ స్వయం కర్మణా కించిత్ఫలమాప్నోతి పూరుషః ।
ప్రత్యక్షమేతల్లోకేషు తత్పౌరుషమితి శ్రుతమ్ ॥ ॥32-18॥

స్వభావతః ప్రవృత్తో యః ప్రాప్నోత్యర్థం న కారణాత్ ।
తత్స్వభావాత్మకం విద్ధి ఫలం పురుషసత్తమ ॥ ॥32-19॥

ఏవం హఠాచ్చ దైవాచ్చ స్వభావాత్కర్మణస్తథా ।
యాని ప్రాప్నోతి పురుషస్తత్ఫలం పూర్వకర్మణామ్ ॥ ॥32-20॥

ధాతాపి హి స్వకర్మైవ తైస్తైర్హేతుభిరీశ్వరః ।
విదధాతి విభజ్యేహ ఫలం పూర్వకృతం నృణామ్ ॥ ॥32-21॥

యద్ధి యం పురుషః కించిత్కురుతే వై శుభాశుభమ్ ।
తద్ధాతృవిహితం విద్ధి పూర్వకర్మఫలోదయమ్ ॥ ॥32-22॥

కారణం తస్య దేహోఽయం ధాతుః కర్మణి వర్తతే ।
స యథా ప్రేరయత్యేనం తథాయం కురుతేఽవశః ॥ ॥32-23॥

తేషుతేషు హి కృత్యేషు వినియోక్తా మహేశ్వరః ।
సర్వభూతాని కౌంతేయ కారయత్యవశాన్యపి ॥ ॥32-24॥

మనసార్థాన్వినిశ్చిత్య పశ్చాత్ప్రాప్నోతి కర్మణా ।
బుద్ధిపూర్వం స్వయం వీర పురుషస్తత్ర కారణమ్ ॥ ॥32-25॥

సంఖ్యాతుం నైవ శక్యాని కర్మాణి పురుషర్షభ ।
అగారనగరాణాం హి సిద్ధిః పురుషహైతుకీ ॥ ॥32-26॥

తిలే తైలం గవి క్షీరం కాష్ఠే పావకమంతతః ।
ధియా ధీరో విజానీయాదుపాయం చాస్య సిద్ధయే ॥ ॥32-27॥

తతః ప్రవర్తతే పశ్చాత్కారణేష్వస్య సిద్ధయే ।
తాం సిద్ధిముపజీవంతి కర్మజామిహ జంతవః ॥ ॥32-28॥

కుశలేన కృతం కర్మ కర్త్రా సాధు స్వనుష్ఠితమ్ ।
ఇదం త్వకుశలేనేతి విశేషాదుపలభ్యతే ॥ ॥32-29॥

ఇష్టాపూర్తఫలం న స్యాన్న శిష్యో న గురుర్భవేత్ ।
పురుషః కర్మసాధ్యేషు స్యాచ్చేదయమకారణమ్ ॥ ॥32-30॥

కర్తృత్వాదేవ పురుషః కర్మసిద్ధౌ ప్రశస్యతే ।
అసిద్ధౌ నింద్యతే చాపి కర్మనాశాత్ కథం త్విహ ॥ ॥32-31॥

సర్వమేవ హఠేనైకే దైవేనైకే వదంత్యుత ।
పుంసః ప్రయత్నజం కేచిత్త్రైధమేతన్నిరుచ్యతే ॥ ॥32-32॥

న చైవైతావతా కార్యం మన్యంత ఇతి చాపరే ।
అస్తి సర్వమదృశ్యం తు దిష్టం చైవ తథా హఠః ॥ ॥32-33॥

దృశ్యతే హి హఠాచ్చైవ దిష్టాచ్చార్థస్య సంతతిః ।
కించిద్దైవాద్ధఠాత్కించిత్కించిదేవ స్వభావతః ॥ ॥32-34॥

పురుషః ఫలమాప్నోతి చతుర్థం నాత్ర కారణమ్ ।
కుశలాః ప్రతిజానంతి యే వై తత్త్వవిదోజనాః ॥ ॥32-35॥

తథైవ ధాతా భూతానామిష్టానిష్టఫలప్రదః ।
యది న స్యాన్న భూతానాం కృపణో నామ కశ్చన ॥ ॥32-36॥

యంయమర్థమభిప్రేప్సుః కురుతే కర్మ పూరుషః ।
తత్తత్సఫలమేవ స్యాద్యది న స్యాత్పురా కృతం ॥ ॥32-37॥

త్రిద్వారామర్థసిద్ధిం తు నానుపశ్యంతి యే నరాః ।
తథైవానర్థసిద్ధిం చ యథా లోకాస్తథైవ తే ॥ ॥32-38॥

కర్తవ్యమేవ కర్మేతి మనోరేష వినిశ్చయః ।
ఏకాంతేన హ్యనీహోఽయం పరాభవతి పూరుషః ॥ ॥32-39॥

కుర్వతో హి భవత్యేవ ప్రాయేణేహ యుధిష్ఠిర ।
ఏకాంతఫలసిద్ధిం తు న విందత్యలసః క్వచిత్ ॥ ॥32-40॥

అసంభవే త్వస్య హేతుః ప్రాయశ్చిత్తం తు లక్ష్యయేత్ ।
కృతేకర్మణి రాజేంద్ర తథానృణ్యమవాప్నుతే ॥ ॥32-41॥

అలక్ష్మీరావిశత్యేనం శయానమలసం నరమ్ ।
నిఃసంశయం ఫలం లబ్ధ్వా దక్షో భూతిముపాశ్నుతే ॥ ॥32-42॥

అనర్థాః సంశయావస్థాః సిధ్యంతే ముక్తసంశయాః ।
ధీరా నరాః కర్మరతాః నను నిఃసంశయాః క్వచిత్ ॥ ॥32-43॥

ఏకాంతే నహ్యనర్థోఽయం వర్తతేఽస్మాసు సాంప్రతమ్ ।
స తు నిఃసంశయం న స్యాత్త్వయి కర్మణ్యవస్థితే ॥ ॥32-44॥

అథవా సిద్ధిరేవ స్యాద్ అభిమానం తదేవ తే ।
వృకోదరస్య బీభత్సోర్భ్రాత్రోశ్చ యమయోరపి ॥ ॥32-45॥

అన్యేషాం కర్మ సఫలమస్మాకమపి వా పునః ।
విప్రకర్షేణ బుధ్యేత కృతకర్మా యథా ఫలమ్ ॥ ॥32-46॥

పృథివీం లాంగలేనేహ భిత్త్వా బీజం వపత్యుత ।
ఆస్తేఽథ కర్షకస్తూష్ణీం పర్జన్యస్తత్ర కారణమ్ ॥ ॥32-47॥

వృష్టిశ్చేన్నానుగృహ్ణీయాదనేనాస్తత్ర కర్షకః ।
యదస్యః పురుషః కుర్యాత్తత్కృతం సఫలం మయా ॥ ॥32-48॥

తచ్చేదం ఫలమస్మాకమపరాధో న మే క్వచిత్ ।
ఇతి ధీరోఽన్వవేక్ష్యైవ నాత్మానం తత్రగర్హయేత్ ॥ ॥32-49॥

కుర్వతో నార్థసిద్ధిర్మే భవతీతి హ భారత ।
నిర్వేదో నాత్ర కర్తవ్యః ద్వావన్యౌ హ్యత్ర కారణమ్ ॥ ॥32-50॥

సిద్ధిర్వాప్యథవాసిద్ధిరప్రవృత్తిరతోఽన్యథా ।
బహూనాం సమవాయే హి భావానాం కర్మ సిద్ధ్యతి ॥ ॥32-51॥

గుణాభావే ఫలం న్యూనం భవత్యఫలమేవ చ ।
అనారంభే హి న ఫలం న గుణో దృశ్యతే క్వచిత్ ॥ ॥32-52॥

దేశకాలావుపాయాంశ్చ మంగలం స్వస్తివృద్ధయే ।
యునక్తి మేధయా ధీరః యథాశక్తి యథాబలమ్ ॥ ॥32-53॥

అప్రమత్తేన తత్కార్యముపదేష్టా పరాక్రమః ।
భూయిష్ఠం కర్మయోగేషు దృష్ట ఏవ పరాక్రమః ॥ ॥32-54॥

యత్రధీమానవేక్షేత శ్రేయాంసం బహుభిర్గుణైః ।
సాంనైవార్థం తతో లిప్సేత్కర్మ చాస్మ్మ ప్రయోజయేత్ ॥ ॥32-55॥

వ్యసనం వాస్య కాంక్షేతే వినాసం వా యుధిష్ఠిర ।
అపి సింధోర్గిరేర్వాపి కిం పునర్మర్త్యధర్మిణః ॥ ॥32-56॥

ఉత్థానయుక్తః సతతం పరేషామంతరైషణే ।
ఆనృణ్యమాప్నోతి నరః పరస్యాత్మన ఏవ చ ॥ ॥32-57॥

న త్వేవాత్మావమంతవ్యః పురుషేణ కదాచన ।
న హ్యాత్మపరిభూతస్య భూతిర్భవతి శోభనా ॥ ॥32-58॥

ఏవం సంస్థితికా సిద్ధిరియం లోకస్య భారత ।
తత్ర సిద్ధిగతిః ప్రోక్తా కాలావస్థావిభాగతః ॥ ॥32-59॥

బ్రాహ్మణం మే పితా పూర్వం వాసయామాస పండితమ్ ।
సోఽపి సర్వామిమాం ప్రాహ పిత్రే మే భరతర్షభ ॥ ॥32-60॥

నీతిం బృహస్పతిప్రోక్తాం భ్రాతృన్మే గ్రాహయన్పురా ।
తేషాం సకాశాదశ్రౌషమహమేతాం తదా గృహే ॥ ॥32-61॥

స మాం రాజన్కర్మవతీమాగతామాహ సాంత్వయన్ ।
శుశ్రూషమాణామాసీనాం పితురంకే యుధిష్ఠిర ॥ ॥32-62॥

ఇతి శ్రీమహాభారతే వనపర్వాంతర్గత అర్జునాభిగమనపర్వణి
ద్రౌపదీవాక్యే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః ॥32 ॥

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి వారి గోవిందనామావళి

అథ క్షమాప్రార్థనా

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ లోకక్షేమప్రార్థనా

స్వస్తిప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం న్యాయ్యేనమార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవన్తు ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రియఃకాన్తాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥